

REMISSVAR AVSEENDE BETÄNKANDET ”ÄMNESKUNSKAPER OCH LÄRARSKICKLIGHET – EN REFORMERAD LÄRARUTBILDNING” (SOU 2024:81)

Inledning

Utbildningsdepartementet har genom remiss U2024/02723, daterad 2024-12-05, givit Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH) möjlighet att inkomma med synpunkter på SOU 2024:81, ”Ämneskunskaper och lärarskicklighet – En reformerad lärarutbildning”. Med anledning av detta vill GIH avge följande remissvar.

GIH har i remissvaret valt att endast beröra de delar som faller inom ramen för högskolans existerande examenstillstånd.

Allmänna synpunkter

GIH delar i grunden utredningens slutsats, det vill säga att lärarutbildningens kvalitet behöver höjas och att lärarstudenternas läs- och skrivkunskaper är för låga. GIH stödjer även utredningens slutsats om att lärarutbildningen behöver bli mer yrkesnära och behöver utvecklas så att studenterna är bättre förberedda på sitt yrke.

Däremot anser GIH att vissa av de lösningar utredningen framför innebär en alltför stor detaljstyrning av utbildningens planering och genomförande, inte minst avseende den ensidiga betoningen på kognitionsvetenskap och evidensbaserade metoder som tillvägagångssätt för att höja kvaliteten på lärarutbildningen.

GIH är heller inte övertygade om att de presenterade lösningarna är tillräckliga för att råda bot på de utmaningar regeringen identifierat. Emedan införande av ett betygskrav vid antagning förvisso kommer att öka meritvärdena på lärarutbildningsstudenterna är det inte givet att detta i övrigt kommer leda till de effekter utredningen skisserar. Detsamma gäller de bedömda konsekvenserna vad gäller avhopp och genomströmning.

GIH rekommenderar därför att de förslag som regeringen önskar gå vidare med blir föremål för en löpande utvärdering efter att de införts.

Gällande betygskrav för tillträde

Utredningen föreslår att betyget C införs i svenska och svenska som andraspråk såsom särskilt behörighetskrav för antagning till ämneslärarutbildningen. GIH delar uppfattningen att det sannolikt kommer leda till ett studentunderlag med bättre förutsättningar att klara utbildningen.

GIH menar att behörighetskraven till lärarutbildningarna behöver stärkas, men att det framöver noggrant också bör följas upp om just krav på betyg C i svenska leder till önskad effekt samt vilka eventuella negativa konsekvenserna som kan följa av förändringen. Även om GIH instämmer i att språkliga kunskaper är viktiga för att kunna tillgodogöra sig en högskoleutbildning är det inte säkert att utredningens ställningstaganden gällande

svenskämnets betydelse är tillräckligt för att minska exempelvis avhoppet från lärarutbildningarna. GIH vill här påpeka att utredningen baserar sina ställningstaganden på generella jämförelser av meritvärden och genomströmning och att konsekvenserna av att rikta in sig på ett enskilt ämne i stort är okända. Emedan fokuseringen på svenskämnet är begriplig av praktiska skäl måste förslaget utifrån existerande kunskapsläge därför betraktas som ett experiment.

GIH ställer även frågan om det kanske finns andra ämnen, exempelvis de ämnen studenten valt att rikta sina studier mot, som har större bäring på fullföljandet av studierna. Tyvärr tar inte utredningen höjd för denna omständighet varför frågan i detta skede är obesvarad.

GIH noterar även att det efter denna remiss även inkommit förslag på ett nytt betygssystem för skolan. GIH frågar sig därför på hur förslagen i denna utredning kan komma att påverka ett eventuellt införande av betygskrav för tillträde till lärarutbildningarna och hur ett nytt betygssystem kommer kalibreras mot det rådande.

Om ämneskunskaper i lärarutbildningen

GIH noterar utredningens ambition att stärka lärarstudenternas ämneskunskaper genom att öka poängomfattningen av ämnesstudierna utbildningen med 15 hp, medan den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) ska reduceras från 60 till 45 hp.

GIH vill som kommentar till detta förslag understryka vikten av UVK i lärarutbildningen. Ett av utredningens viktigaste budskap är att lärarutbildningen behöver bli bättre på att förbereda studenterna för den kommande yrkesprofessionen. Det kan delvis göras genom mer av ämnesdidaktisk utbildning, men det är i första hand inom kurser i UVK som lärarstudenterna möter professionsrelaterade frågor som ledarskap, konflikthantering, relationskompetens, specialpedagogik samt de lagar och förordningar som styr skolans verksamhet och lärarens förutsättningar.

Att som utredningen föreslår avsevärt minska undervisningen i demokratiska värderingar, mänskliga rättigheter och barnkonventionen med hänvisning till att dessa områden ska behandlas som en del av utbildningen om skolans läroplaner ser GIH som problematiskt.

GIH ställer sig positivt till att göra UVK mer professionsnära, men anser att en förkortad UVK riskerar att göra lärarutbildningen sämre på att förbereda lärarstudenterna för yrkesprofessionen. GIH föreslår även att skrivningar i examensmålen som betonar demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kvarstår.

Om kognitionsvetenskap i lärarutbildningen

Utredningen lyfter betydelsen av att lärarutbildningens kvalitet stärks genom ökat fokus på kognitionsvetenskap med relevans för lärarutbildningarna. GIH ställer sig bakom detta, men är samtidigt kritisk till den ensidiga betoningen på kognitionsvetenskap såsom den skrivs fram bland annat i förslagen om nytt innehåll och nya examensmål.

Kognitionsvetenskap behandlar individens lärande och hjärnans minnesfunktioner, men precis som utredningen konstaterar (s. 346) har även sociala och kulturella faktorer stor betydelse för individers förutsättningar att lära. Detta gäller i synnerhet för ett ämne som idrott och hälsa där det praktiska lärandet, som alltid utförs i ett sammanhang av sociala och kulturella traditioner och värden, utgör en central del.

GIH anser att blivande lärare behöver utveckla kunskap om och färdighet att tillämpa såväl kognitionsvetenskapliga som socio-kulturella perspektiv på lärande i sin utbildning. Kognitionsvetenskap bör således betraktas som ett av flera perspektiv på lärande i lärarutbildningarna.

Om samverkan inom lärarutbildningen

GIH välkomnar utredningens ambition att utveckla samverkan kring lärarutbildningen och dess ingående ämnesinriktningar. Denna fråga är av stor betydelse för GIH då samtliga ämneslärarstudenter i dagsläget läser sitt andra ämne vid ett annat lärosäte.

Det bör dock noteras att den existerande modellen för resurstilldelning till utbildning på grund- och avancerad nivå riskerar att motverka samverkan mellan lärosätena. Givet att resurserna fördelas enligt ackord utifrån utförda prestationer kommer lärosätena alltid att i första hand säkra den egna finansieringen framför samverkan med andra. Detta riskerar att motverka ambitionerna i föreliggande utredning och, i förlängningen, regeringens ambitioner. GIH vill i detta sammanhang lyfta behovet av en översyn av existerande resursfördelningsmodell.

Utredningens perspektiv, att överlåta frågan till lärosätena själva och stimulera samverkan med särskilda anslag, är inte heller oproblematiskt. Emedan GIH instämmer i utredningens riskbedömning i att ge vissa lärosäten ett nationellt ansvar för utvalda ämne (s. 261) föreligger också risker med att inte göra så, exempelvis i form av att kompetens och studenter fördelas på ett för stort antal utbildningsanordnare med bristande kvalitet i utbildningen som följd. GIH menar att lärarutbildningarna i dagsläget lider av denna problematik i vissa ämnen och att utredningens ställningstagande medför att denna situation riskerar att bestå.

GIH vill också särskilt lyfta fram de särskilda villkor som gäller för ämnet idrott och hälsa i detta sammanhang. Detta ämne karaktäriseras dels av den särskilda metodik som krävs för undervisning i ämnet, dels av de specifika krav på lokaler som följer av undervisningens innehåll. Givet dessa omständigheter skulle idrott och hälsa vara just ett sådant ämne där ett nationellt ansvar skulle bidra till att kvalitetssäkra lärarutbildningen. GIH önskar därför att regeringen prövar frågan om ett nationellt ansvar för vissa lärosäten i utvalda ämnen.

GIH yrkar vidare att högskolan ska tilldelas ett nationellt ansvar för lärarutbildningar i ämnet idrott och hälsa.

Om kopplingen mellan skolan och lärosätena

Utredningen gör en poäng av att lärarutbildningarna i högre grad än idag bör kopplas till skolverksamheten och att aktiva lärare bör ges möjlighet att medverka i utbildningen. GIH delar denna uppfattning och har under de senaste åren undersökt vilka möjligheter som finns vad gäller delade och förenade anställningar.

GIH kan dock konstatera att det finns utmaningar med denna ambition, framför allt vad gäller tillgängliga anställningsformer. För att en modell av detta slag ska fungera ändamålsenligt behövs en anställningsform som möjliggör för aktiva lärare att under begränsad tid och som en del av sin tjänstgöring kopplas till lärosätena. Existerande anställningsformer är i dagsläget inte tillfredsställande på denna punkt.

GIH delar därför utredningens bedömning att frågan om förenade anställningar mellan skola och lärosätena behöver lösas skyndsamt.

Om kvalitetsförstärkningen av lärarutbildningarna

GIH delar bedömningen att lärarutbildningarna är i behov av en kvalitetsförstärkning och att en anpassning av HSJT-området till ersättningsnivån för UVK är angelägen. GIH stödjer även resursförstärkningen av NTF-området samt att ersättningsnivåerna för undervisning balanseras i enlighet med förslaget.

GIH reagerar dock på att ingen höjning av ersättningsnivåerna för idrott och konstnärliga ämnen sker. Detta undantag framställs i utredningen utan motivering varför det inte går att bedöma vilka överväganden utredaren gjort. Av texten framgår dock att förslaget skrivits fram med större lärosäten i åtanke. GIH vill dock med emfas påpeka att ett antal mindre lärosäten till huvudsak avräknar just dessa ersättningsnivåer för sin verksamhet och att det inte naturligen framgår varför vissa lärarutbildningar är i behov av en resursförstärkning medan andra inte är det.

Ersättningsnivåerna för idrott och konstnärliga ämnen kan vid en första anblick te sig höga men speglar faktiska kostnader kopplade till verksamheten, framför allt gällande lokaler. Emedan förslaget för ett större lärosäte endast får marginella konsekvenser riskerar det att för ett mindre, som uteslutande utbildar i ett av de berörda ämnena, få betydande sådana.

GIH yrkar därför att ersättningsnivåerna för idrott och de konstnärliga ämnena ska höjas med samma belopp som för NTF-området.

Avslutande kommentarer

GIH vill avslutningsvis påpeka att de i utredningen föreslagna förändringarna kommer få omfattande och sannolikt ännu ej överblickbara konsekvenser. Sannolikt kommer förslagen innebära förändringar i lärosätenas utbildningsutbud som är att betrakta som icke reversibla.

GIH vill därför åter lyfta frågan om att förändringarna noggrant följs och löpande utvärderas i den händelse att de genomförs.

Stockholm som ovan

Per Nilsson

Rektor

Björn Sandahl

Förvaltningschef